AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2024 / 56 • Aralık 2024

AZERBAYCAN-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA COP29 DEĞERLENDİRMESİ

Bekir Caner ŞAFAK

Misafir Araştırmacı

COP (Conference of Parties-Taraflar Konferansı), bu sene 11-22 Kasım tarihleri arasında Azerbaycanın başkenti Bakünün ev sahipliğinde 29uncu kez toplandı. Bu seneki toplantıda ülkeler iklim finansmanı hedeflerini belirledikleri için toplantı Finans COP olarak da adlandırıldı.[1] COP, 1994 yılında yürürlüğe giren, şu anda 198 ülkenin taraf olduğu ve Türkiyenin 2004 yılında katıldığı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin en üst karar alma organı olarak her sene toplanmaktadır.[2] 2012deki Eurovision ve 2017den beri gerçekleştirilen Formula 1 yarışları başta olmak üzere Bakünün prestijli uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yaptığı göz önüne alındığında, bu üst düzey iklim konferansına da ev sahipliği yapmış olması şaşırtıcı olmasa da, Bakünün seçilmiş olması bazı çevrelerde tartışmaya sebep olmuştur. İklim değişikliği zirvesi Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki barış süreci ile doğrudan ilişkilendirilemese de iki ülke ilişkilerini yansıtmaktadır.

Konferans öncesinde ve sırasında dikkat çeken iki gelişme, başta AB üyesi ülke liderlerinin önemli kısmı olmak üzere pek çok dünya liderinin katılmayacaklarını açıklamaları ve Tiflisteki gösteriler olmuştur. Çevre ekonomisti Enzo Di Giulioya göre COP29un Baküde düzenlenmesi kararı, iklim politikasından ziyade uluslararası ilişkilerle ilgilidir. Azerbaycan hem petrol hem de doğalgazın önemli bir üreticisidir ve hidrokarbon endüstrisinin beşiği olarak kabul edilebilir. Konferansın fosil yakıt üreticisi bir ülkede düzenlenmesi, eleştirilere yol açmıştır.[3] İlk bakışta bu eleştirilerin gerekçelerinin gerçeklik payı olabileceği düşünülse bile önceki COP toplantılarının yapıldığı ülkelerin önemli bir bölümünün fosil yakıt üreticisi olduğu gerçeğiyle birlikte değerlendirildiğinde bu eleştirilerin arka planında farklı olay ve olguların bulunduğu söylenebilir. Bu olgulardan en önemlisi Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanması beklenen barış anlaşması sürecindeki anlaşmazlıklardır. Bilindiği gibi AB yetkilileri Ermenistana desteklerini her fırsatta dile getirmektedir. Hatırlanacağı üzere, AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, 2022de Azerbaycandan doğalgaz alımını arttırmak ve mevcut kapasiteyi iki katına çıkarmak için iyi niyet anlaşması imzalamasına[4] rağmen 2023 yılında Avrupa Parlamentosu, Azerbaycanın Ermenilere yönelik etnik temizlik yaptığını iddia ederek Baküye yaptırım talebinde bulunmuştur.[5] COP29 sürecinde yaşananlar geçmişteki bu genel tavır içerisinde değerlendirildiğinde bugünkü eleştirilerin altında da birtakım ideolojik saiklerin ve bazı grupların siyasi emellerinin bulunduğunu ortaya sermek güç değildir.

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Fransa Cumhurbaşkanı Emanuel Macron, Almanya Şansölyesi Olaf Scholz gibi Avrupanın önde gelen liderlerinin önemli kısmı COP29a katılmamışlardır. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, açık bir siyasal tavır alarak iklim sorununun Fransız diplomasisi ve kendi kişisel imajı için büyük önem taşımasına rağmen COP29a katılmadı. Bu durum Fransanın Ermenistana Azerbaycan ile olan toprak anlaşmazlıklarında verdiği destekten kaynaklanan ve bugün Bakü ile Paris arasındaki ilişkilerde karşılıklı olarak içişlerine müdahale suçlamalarına yol açan bir kötüleşmenin sonucudur.[6] Fransa Çevre Bakanı Agnès Pannier-Runacher, Aliyevin Fransanın pasifikteki ada topraklarını sömürge olarak nitelendirmesine karşılık Bakünün COP başkanlığına layık olmadığını söyleyerek zirveye katılmama kararını açıklamıştır. Fransanın onlarca yıldır Azerbaycan karşısında Ermenistanı destekleyen tavrı göz önüne alındığında bu kararın şaşırtıcı olmadığı söylenebilir.[7] Siyaset bilimci Jean-Michel Brun, bunun arkasında Ermeni lobisinin bulunduğunu ifade etmektedir: Azerbaycanın ABD ve Fransa ile ilişkileri, bu iki ülkede etkili Ermeni diasporalarının bulunması nedeniyle giderek daha da gerginleşti. ABDde Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA) ve Fransada Koordinasyon Konseyi, yerel siyasetçileri aktif bir şekilde destekliyor, kampanyalarını finanse ediyor ve medya aracılığıyla baskı kuruyorlar. ANCA, 2023 yılında 5 milyon dolar harcadı ve bu parayı ABDdeki Ermeni yanlısı senatör ve kongre üyelerine verdi. Fransada ise CCAF, Fransız elitleriyle sıkı ilişki içinde olduğu ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macronun Ermenistanın pozisyonunu açıkça desteklediği biliniyor. Bu organizasyon, Azerbaycanın itibarını zedelemeye çalışmak amacıyla, büyük Ermeni iş adamlarının finansmanıyla çeşitli etkinlikler düzenliyor.[8]

Genel bir değerlendirmeyle Ermenistanın iyi bir jest göstergesi olarak Azerbaycanın COP29 ev sahipliğini kendi adaylığını çekerek göstermesine ve Azerbaycanın Ermenistana resmi davet göndermesine rağmen Ermenistanın konferansa katılmaması, Bakü ile Erivan arasındaki gergin ilişkinin gelgitli bir şekilde sürdüğünü göstermektedir. Ayrıca bu durum Paşinyanın barış sürecine dair olumlu sayılabilecek tavrıyla da bağdaşmamaktadır. AB liderlerinin de politik bir tavır alarak zirveye katılmamalarının Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanması beklenen barış anlaşması sürecini olumsuz etkilediği yorumu yapılabilir. Her ne kadar liderlerden bu süreçte itidalli bir tavır sergileyerek barışa destek vermeleri beklense de kendi iç siyasetlerindeki ajandalarını gerçekleştirmek üzere diasporadaki lobilerden aldıkları destekleri kaybetmemek için bu tavrı sergileyemedikleri görülmektedir.

[1] *Hangi liderler Bakûdeki COP29a katılmama kararı aldı?*. (9 Kasım 2024). Euronews. Erişim adresi https://tr.euronews.com/green/2024/11/09/hangi-liderler-bakudeki-cop29a-katilmama-karari-aldi.

[2] *Conference of the Parties (COP)*. (t.y.). United Nations Climate Change. Erişim adresi https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop.

[3] Sassi, F. (18 Ocak 2024). *Baku: A Curious Choice for COP29*. Agenda Publica. Erişim adresi https://agendapublica.es/noticia/19021/baku-curious-choice-for-cop29.

[4] Temizer, M. (20 Temmuz 2022). *Azerbaycan gazının Avrupaya ulaşmasında kilit ülke Türkiye*. Anadolu Ajansı. Erişim adresi https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/azerbaycan-gazinin-avrupaya-ulasmasinda-kilit-ulke-turkiye/2641229.

[5] Harazim, K. (5 Ekim 2023). *EU Parliament accuses Baku of 'ethnic cleansing' in Nagorno-Karabakh*. Euronews. Erişim adresi https://www.euronews.com/2023/10/05/eu-parliament-accuses-baku-of-ethnic-cleansing-in-nagorno-karabakh.

[6] Follorou, J. ve Grynszpan, E. (11 Kasım 2024). *COP29: An unprecedented crisis between France and Azerbaijan*. Le Monde. Erişim adresi https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/11/11/cop29-an-unprecedented-crisis-between-france-and-azerbaijan_6732367_4.html.

[7] Bryan, K. (14 Kasım 2024). *France shuns COP29 but oil and gas industry shows up as climate summit divisions deepen*. Financial Times. Erişim adresi https://www.ft.com/content/b06ee7d7-bfd2-4fbf-8867-922d87ca49a0.

[8] Oruçoğlu, T. (18 Kasım 2024). *Fransa neden COP29a katılmadı?*. Gdh haber. Erişim adresi https://gdh.digital/fransa-neden-cop29a-katilmadi-136215.

Yazar Hakkında :

Bekir Caner ŞAFAK, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans derecesini 2025 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü'nden "Liberalizm - Demokrasi Gerilimi: Temsil Siyasetine Karşı Antagonistik ve Agonistik Siyaset" başlıklı tezi ile almıştır. Halihazırda Ankara Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi doktora adayıdır.

Lisans öğrenimi sırasında sırasıyla AVİM (2021), T.C. İçişleri Bakanlığı (2021) ve T.C. Ankara Valiliği'nde (2022) mezun olduktan sonra da Erasmus+ programı çerçevesinde Finlandiya'nın Helsinki şehrinde özel bir şirkette olmak üzere staj faaliyetlerinde bulunmuştur.
Şafak, Aralık 2024 tarihinden bu yana AVİM Misafir Araştırmacısıdır.

Atıfta bulunmak için: ŞAFAK, Bekir Caner. 2026. "AZERBAYCAN-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA COP29 DEĞERLENDİRMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 56. Aralık 11. Erişim Kasım 23, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/AZERBAYCAN-ERMENISTAN-ILISKILERI-BAGLAMINDA-COP29-DEGERLENDIRMESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi

E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır